

Baskın ORAN

C.D: Mülkiye'yi nasıl keşfettiniz? Neden Mülkiye'ye geldiniz?

B.O: Ben küçük ağabeyim Taşkın'ın okuduğu ortaokul ve lisede okudum, ondan sonra onun okuduğu fakültede okumak da çok doğal geldi. Sonra; şu anda da, eskiden de, birçok çocuğun hayalini süsleyen hariciyecilik de Mülkiye'den çıkmakla mümkün oluyordu. Dolayısıyla ben küçükken, ağabeyimin girdiği Mülkiye'ye girme isteğiyle yoğrulduğum geldim. Nitekim, 1964'te de girdim.

C.D: Nasıl bir Mülkiye imajı vardı aklınızda?

B.O: Pek bir şey yoktu o zaman aklımda. Şimdi 18-19 yaşındaki çocuklar biraz daha uyanık oluyorlar ama, biz 19 yaşındayken, orta okuldan liseden, sağmış-solmuş, memleket meseleleriymiş, bu gibi şeylerle yetişmedik hiç. Biz, "müttefiklerimiz yenildiler, bizi de yenik saydılar" esprisi içinde eğitim gördük. Sonra Mülkiye'de bambaşka bir dünyayı keşfettim. Yani bir insan nasıl uzaya giderse, Satürn, Uranüs, Neptün, Plüton, Mülkiye'de de ben böyle bir kültür şokuyla karşılaştım.

Aslında bir sürü şokla karşılaştım. Mesela yurda girdik, dediler ki: "Aşağıda Ankara'nın iki spor salonundan bir tanesi vardır ve Mülkiye talebeleri de gidip orada oynayabilirler". Ve ben de tabii insan tanımak, spor yapmak istiyorum, St. Joseph'te voleybol da oynamışız, indim aşağıya. O sıralarda Amerika'dan yeni gelmişim ve bir ter emici sweatshirt giyip gittim, göğsünde "Pomona College" yazan. Girdik oraya, millet voleybol oynuyor, iki dakika sonra başladılar laf atmaya; "Hey college boy" diye. Bakıyorsun, kafasını öteki tarafa çeviriyor, başkasına söylemiş gibi. Anadolu'dan, özellikle İç Anadolu'dan gelenlerle bizim gibi deniz kıyısından gelen burjuva çocuklarının arasında bir duvar olduğunu hissettim. Bunları önceden tahmin edecek kadar uyanık değildim o zamanlar.

Ağabeyim giderken: "Oğlum, orada bölgecilik vardır. Erzurumlular, Eskişehirli, İstanbullular diye, girme bu grupların içine" demişti. Ben bir geldim, baktım öyle gruplar değil; sağcılar-solcular var. Benim 64-68 arasındaki Mülkiye maceram, tam da Mülkiye'nin ve Türkiye'nin dönüşmesi dönemine rastlar. Mülkiye çok muhafazakar bir yerdi. Üzerinde İngilizce bir sözcük olan bir ter emici gömleğin giyilmesi dahi bir skandaldı. Kızlarla erkekler arasındaki ilişkiler de muhafazakardı. O zaman aynı fakülteden bir kızla çıktığında, o, ırmağın seni sürükleyip götürmesi gibi, evliliğe götürürdü. Ve ayrıldığı zaman da herkes müdahale ederdi, barıştırmaya çalışırdı. Mukaddes aile kavramı gibi bir şey vardı.

Bu tür muhafazakarlığın yanı sıra, bir birinci sınıf öğrencisi için, bir son sınıf öğrencisinin yanında ayaklarını iskemleye uzatmak, vs. kabul edilebilecek şeyler değildi. Diğer yandan benim sosyal meseleler konusunda, sağ-sol meseleler konusunda da bir kuş olduğum ortaya çıktı. Çok iyi hatırlıyorum, birinci sınıfın sonunda, o zaman biz şimdiki konferans salonunun olduğu yerde ders görüyorduk, "Mehmet Ali Aybar gelecek" dediler. "Kim Mehmet Ali Aybar?" dedim. Dediler ki "Türkiye İşçi Partisi başkanı". "E napacağız?" Biz o partiden değiliz ama gideceğiz, dinleyeceğiz. "E peki, gidelim" dinledik. Mehmet Ali Aybar daha konuşmaya

başlamadan, camların şangırtıları konuşmaya başladı. Çoğunluğu yan taraftaki hukuk fakültesinden olduğu anlaşılan sağcılar, içeriye böyle yumruk büyüklüğünde taşlar atarak camları kırıyorlar. Konferans salonu yerin altındadır. Yukarıdan kafamıza böyle taş yağıyor. Taş ve cam parçası yağıyor. Yanımda kız arkadaşım var, sonra evlendik tabii, o, alkışlıyor Mehmet Ali Aybar'ı, o taş atanları protesto makamında. Ben hâlâ diyorum ki, "Dur yahu adam daha konuşmadı neyi alkışlıyorsun, bi dur bakalım, doğru mu söylüyor yanlış mı söylüyor". "Alkışlasana ulan" diyor, "görmüyor musun sağcılar bastı". O zaman sağcıların bastığını öğrendim. Arkadaşımın söylemesi üzerine sağcıların bastığını öğrendim. Kafamıza taş yağıyor, o öğretmedi. Yani böyle kuştuk biz geldiğimizde. Kütüktük, yavaş yavaş, doğrana doğrana lata olduk, sonra kereste olduk, mümkün olduğu kadar yontulduk. Mülkiye çok yontucu bir yerdir.

C.D: Hocalar kimlerdi?

B.O: Hocalar hep, çok ismi duyulmuş kişilerdi. Ve biz onlara ne kadar yakın olursak, onlar da bize o kadar yakın olurlardı. Yani hocanın odası açıktı. Hatta bayağı böyle bireysel ilişkiler olurdu. Mesela son sınıfta evlerine kokteyle çağırırlardı. Ben de onlardan öğrendim ve şimdi son sınıf öğrencilerime kokteyl veririm her sene. Mesela Nermin Abadan Unat yapardı bunu. Nermin Hanım'la çok yakın bir ilişkimiz olmuştu. Mesela yurt ilaçlandı, hamamböceği çıktı yurttan. İlaçlanınca, benim Rıfki diye bir sakam vardı, hayvan da ölecek tabii bu ilaçlama sırasında; onu aldım getirdim Nermin Hanımın odasına müsaade alarak koydum. Nermin Hanımın çok hoşuna gitti tabii bu. Şimdi biz Nermin Hoca'yla ne zaman bir araya gelsek, nerede bir araya gelsek, Nermin Hoca bu Rıfki'nin hikayesini 328. defa anlatır. O anlatmaktan ben de dinlemekten mutlu olurum.

Hocalarımız çok tanınmış adamlardı. Mesela Turhan Güneş vardı. Turhan Güneş benim beş kuruluşumu almadan avukatlığımı yaptı meslekten ilk atılışında. Ben dört kere atıldım üniversiteden ve memuriyetten: biri 1971 cuntasında, 12 Mart'ta. Üç tanesi de 12 Eylül cuntası sırasında, 1980'de. Bu 1971'de atılışında, Mülkiye atmadı beni. Ben, gösteri yürüyüşlerine muhalefetten, üstelik de bir Kıbrıs mitingiydi, gösteri yürüyüşlerine muhalefetten yakalandım, enteresan, yakalayan toplum polisi müdürü de Mülkiyeliydi (Erdoğan Aliveren). Sonradan onunla çok enseye tokat ahbap olduk, o ayrı mesele. Ama ensemden yakaladı, götürdü içeri attı beni. Orada yedi aya mahkum olduk, yattık çıktık. Ondan sonra Mülkiye'ye geldim, dilekçemi verdim. Profesörler kurulu "Tamam devam et" dedi, ben asistanlığımıza devam ettim. O sırada da aynı davadan 7 aya mahkum olan bazı asistan arkadaşları kendi fakülteleri attılar. Mesela Ziraat Fakültesinden Aziz Ekşi'yi attılar. Bugün profesör. Aziz Ekşi'nin böyle bir sorunu olduğunu duyunca Aziz'e dedim ki: "Beni emsal göster, ben döndüm fakülteme", "Oğlum seni de atarlar" dedi. "Atamazlar canım, atsinlar beraber uğraşırız" dedim. Beni de attılar. Rektörlük attı beni. Dekanlık atmadı. Ondan sonra dava açtık. Turhan Hoca davama girdi. Ve şimdi davadaki şövalyevari savunmasını anlatması uzun sürer ama Danıştay hemen dönmeme karar verdi. Biraz güçlük çıktı ama sonunda döndüm.

C.D: Öğrenciler, sınıf arkadaşlarınız kim?

B.O: Dedim ya, biz kuş gibi girdik. Liseden hiçbir şey bilmeden geldik. Mülkiye’de birdenbire muazzam bir fikir zenginliğiyle karşılaştık. Tabii, daha başat olan sol fikirdi, fakat onun yanında da bir sürü şey vardı. Mesela sol dernek olarak Fikir Kulübü vardı, onun önce Türkiye İşçi Partisiyle, ondan sonra Milli Demokratik Devrimcilerle yakın, ilişkisi vardı. Fikri ilişkisi vardı. Fakat onun dışında, ortanın solu ve de ortanın sağında bir sürü dernek vardı. Mesela Ortanın Solu derneğinde Uluç Gürkan vardı. Sosyal Demokrattı bunlar. Onların CHP’yle dirsek temasları vardı. Bir yandan Hür Düşünce Kulübü vardı. Hür Düşünce kulübünde bir zamanlar, ondan sonra kendini oradan çekti, Murat Karayalçın vardı. Ama esas olarak orada olan ve orada kalan, Hasan Celal Güzel kardeşim vardı. Ondan sonra bugün Profesör Osman Okka, Mehmet Keçeciler, Abdülkadir Aksu, sanırım bunlar Hür Düşünce kulübünde değillerdi ama bunlar da mütedeyyin sınıfındandırlar. Yani bunlar, abdestlerini alırlar, namazlarını kılarlar. Kimse bir şey demez bunlara. Bir tek itiraz vardı; sabahın köründe, abdest almaya giderken nalınla giderdi mesela bunlar, takır tukur takır tukur, beşinci katta çok gürültü yapardı. O rica edilirdi, “Kardeşim plastik terlik diye bir şey çıktı, tahta nalını bırak da şu plastik terliği giy, biz de uyuyalım, o saatte”. Yani senin namaz kılmana kimsenin bir şey dediği yok ama bizi de kıldıрма sabahın beşinde. Uyandırma bizi, şeklinde vardı.

Bizim bu ortam içinde yetişmiş olmamız tabii çok şey fark etti. Kimse kalkıp da 1968’liler diye değişik bir hayvan olduğunun iddiasında bulunamaz. Bunların diğerlerinden, 67’lilerden ya da 69’lulardan daha kabiliyetli olduğunu söyleyemez. Ama, olan şudur: Türkiye ve Mülkiye, 1964’le 68 arasında, 69 değil bak, 68 arasında muazzam bir “yüz çiçek açsın, yüz koku duyulsun” yaşadı. Her türlü fikir yaşandı ve hiçbir zaman, mesela biz Hasan Celal Güzel’le bir günden bir güne kavga etmeyi bırak, atışmadık bile. Uzaktan uzağa birbirimize şöyle bakardık ama o, bütün birbirimize yaptığımız kötülük o bakıştan ibaret kalırdı. Hiçbir zaman, kavga gürültü veya onun fikrini engellemek gibi bir şey ikimizin de aklından geçmemiştir.

C.D: Münazara adeti var mıydı?

B.O: Münazara vardı tabii, o bir müesseseydi. Yani, açikoturum derdik biz, biz 64-68 arasında yetişenlerin, yani sadece Mülkiye’de değil, Türkiye’de de yetişenlerin büyük öğretmenidir o. Şimdi bir açikoturum yapılıyor, hep aynı fikirden olan adamları çağırıyorlar veyahut da eğer gazetede veya TV’deyse, yumurta gibi tokuşturup, reyting almak için farklı adam çağırıyorlar. Fakat bir dernek bir açikoturum yaptığı zaman hep aynı fikirden adamlar çağırılıyor. Fakat o dönemde hep farklı adamlar çağırılırdı. Yani birbirinden farklı şeyler söyleyen adamlar çağırılırdı. Ve bunların da bir prototip ikilisi vardı: Profesör Sadun Aren’le, Profesör Aydın Yalçın. Bunlar bir eküri halinde, devamlı açikoturum yaparlardı ve biz de çok şeyler öğrenirdik bundan. Mesela Fikret Otyam abimiz gelmişti. Güneydoğu’da teybe aldığı şeyleri bize dinletmişti. Ama o kadar kötü ki, çok parazitliydi. Fakat Biz Fikret Otyam’ı dinlemek için gittik oraya. Hiçbir şey de anlamadık tabii o teypten, bir de mikrofona veriliyor, hiçbir şey hatırlamıyorum oradan. Fakat Fikret Otyam geldi, Aslan Başar Kafaoğlu geldi, durmadan, Türkiye’de hatırı sayılı fikir adamları gelir, konferans salonunda ders verir gibi konferans verirlerdi ve açikoturuma katılırlardı.

Beni esas etkileyen açık oturum, yani biraz önce söylediğim biraz farklısını söyleyeceğim ama Hukuk Fakültesinde 141, 142. maddeler üzerine yapılan açikoturum oldu. O açikoturumda hatırlıyorum, Uğur Mumcu vardı, Muammer Aksoy

vardı, bu ikisini iyi hatırlıyorum, o açikoturumda benim gözüm çok açıldı. Hatta bakın ne kadar kuş olduğumu anlatmak için bir örnek vereyim: dediler ki "Hadi yürüyün", o zaman böyle yürüyün denirdi ve herkes hazır kuvvet halinde giderdi. Mesela bu, Bent Deresinden başla, Halk Oyuncuları veya AST Tiyatrosu veya açikoturumlar da dahil olmak üzere çok ama çok geniş bir yelpazeye "hadi kalkın" dendiği zaman hemen gidilirdi. Ve şimdi Dışişlerinde olan Necil Nedimoğlu arkadaşımız, hepimizin cebinden parasını verir, biletini alır, milleti tiyatroya ve konsere götürürdü. Onun emekleri unutulmaz. Ve onun bu paraları tahsil edemediği dahi olurdu sağdan soldan belki de.

Şimdi kalkın dediler biz Hukuk Fakültesine gittik. Oturduk, baktık 141, 142 deniyor. Ben dedim ki arkadaşlara: "Şimdi, Türk Ceza Kanununda değil mi bu 141, 142? Kardeşim niçin Türk Ceza kanunu incelenmiyor da bu açikoturumda 141, 142 gibi sadece iki maddesi inceleniyor? Bu 141, 142 varsa kim bilir bu 300-400 tane maddedir bu" dedim. Yeni girmişiz daha. Ondan sonra oturdum bir baktım ki, rezalet. 141 ve 142. maddelerin söyledikleri bir rezalet. Adam, ne yaparsa giriyor içeri 7,5 yıl. Hiç kurtuluş yolu yok. Ya övmekten giriyor, ya söylemekten giriyor. Söylediği şey de fikri, adamın. Orada ben bir kültür şokuna daha uğradım. Ve Türkiye'de çok rezil işler yapıldığı kanaati bana geldi. Ondan sonra artık, okumaya ve yazmaya ağırlık verdim. Benim esas uyanışım, o hukuk fakültesi, yandaki komşu fakültedeki 141, 142 açık oturumudur.

Ondan sonra bizim kuşağı, anti-emperyalizm, özellikle, TPAO ve petrol meselesi çok etkilemiştir. Muammer Aksoy bu konuda çok etkiledi. Zaten bizim dört yıllık kuşağı en fazla etkileyenler, anti-emperyalizm yönünden Prof. Muammer Aksoy, vurdular sonra, bir de Mümtaz Abi'dir, Mümtaz Soysal'dır. O da Marksizm'i bize tanıştırma yolunda çok etkili olmuştur derslerinde. Muammer Aksoy'un bize sözünü ettiği petrol meselesi hiç kabul edilemez bir şeydi. Geliyorlar, petrolü, kuyuyu açıyorlar, buldukları takdirde betonla kaplıyorlar. Çünkü dışarıda Shell daha ucuz petrol bulmuş, Arap ülkelerinde, onu ithal ediyor. Tabii bunların içinde cidden abartılan unsurlar olduğunu sonra, yıllar sonra anladık fakat Muammer Aksoy, temel olarak böyle bir şey söylüyordu. Yani Amerikan şirketlerinin gelip, Türkiye'deki kaynakları çıkarmak yerine dışardan ithal etmek şeklinde bir oyunu tezgahladıklarını anlatarak epey gözümüzü açmıştı.

C.D: Kola boykotu var değil mi o yıllarda?

B.O: O kola boykotu YÖN dergisinden çıktı. YÖN dergisi bizim yetişmemizde çok önemli bir rol oynadı. Tabii ben yine YÖN dergisine bugünkü gözümle baktığımda bir sürü şeyinin abartı olduğunu, bazı şeylerinin yanlış olduğunu, yaklaşımının temelde çok tartışılabilir olduğunu, yani Kemalizm yaklaşımının çok temelde tartışılabilir olduğunu biliyorum, görüyorum. Fakat o zaman bizim o kuşuktan gelme ana tüyünden çıkmamızda, YÖN dergisi çok önemli rol oynadı. Bu vesileyle ben bir kapak hatırlıyorum. Abartının ve de gerçeğin dozlarını da gösterebilir, kapak: koskocaman bir koka kola şişesi, üzerinde de böyle diagonal bir biçimde, koka kola zehirlidir, içmeyiniz. Şimdi tabii ki bu, şu anda düşününce, bir kere haksız rekabete girer ve de aslında kanunlar tarafında cezalandırılan bir şeydir. Çünkü bir insanın ticaretine engel olmak. Çünkü koka kolayı tahlil ettiğiniz zaman, zehirli olduğu yok. Fakat koka kolanın mideye zarar verdiği, hazma kötü etki yaptığı, devamlı içildiğinde, içine bir et parçası atıldığı zaman onun paramparça haline geldiği olaylarının yanı sıra, bizim o zamanlar

algılayamadığımız, fakat bir süre sonra algılamaya başladığımız gerçek şuydu ki, koka kola, Amerikan Emperyalizminin simgesidir. Onun için zehirlidir.

İşte bütün bu gidişler, gelişler, böyle med ve cezirler içinde biz, yavaş yavaş fikir sahibi olmaya başladık. Rahatlıkla bağınaz olabilirdik, olmadık. Çünkü o dönemde, dediğim gibi, kaba kuvvet yoktu. En azından Mülkiye içinde yoktu. Her türü, en sağdan, en sağ dediğim namaz kılan veyahut da Adalet Partisi taraftarı olan, veyahut da Komünizm aleyhtarı olandan tut da, en sola varıncaya kadar, Türkiye İşçi Partisi taraftarına varıncaya kadar muazzam bir yelpaze içinde yetiştiğimiz için biz bağınaz olmadık.

Fakat, kaba kuvvet yoktu dediğim olay, bir süre sonra sona erdi. 1964'te girdik, biz; solun o sırada muazzam bir yükseliş yaptığı dönemdi Türkiye'de, ve "her aksiyon kendi reaksiyonunu yaratır" kuralı icabı, çünkü genellikle fizik ve kimya kuralları sosyal bilimlerde de bire bir geçerlidir, bir sağ reaksiyon yükselmeye başladı. 65 seçimlerinde, bizim girdiğimiz yılın sonunda, hemen ertesinde, 65 seçimlerinde, hatırlayacaksınız, AP ve Demirel başa geldi. Ve Demirel'in söylediği "Bana sağcılar cinayet işliyor dedirtemezsiniz" sözünün verdiği ivmeden kuvvet alan bir sağ kaba kuvvet, solun bu yükselişini bastırmaya başladı. Komandolar, MHP diye tercüme edilecek komandolar, arkasından Ülkücüler neşet etti, doğdu. Ve sol toplantıları basmaya başladı.

Bunun üzerine o kendisi reaksiyon olan kuvvet, bir aksiyon hareketine dönüşerek bu sefer solda bir reaksiyonu doğurdu. Solda da birtakım çocuklar ki bunlar esas olarak kırsal bölgeden gelmişlerdi. Yani, Allah'ın dağında dolaşırken yanında silahsız dolaşılmaz; silah kültürü olan, hatta silaha tapma alışkanlığı olan bir Anadolu bir kuşak gelmeye başlamıştı o sırada. Ve canını kurtarmak için sol da silahlandı. Fakat silah, taşıyanı, kendini kullanmaya mecbur eden bir alettir. Sadece savunma için değil, aşka geldiğin zaman havaya sıkmak için, yahut kızlara gösteriş yapmak için. Veyahut artık nerden geldiği belli olmayan bir, "biz bu işi silahla hallederiz, şehir gerillası olarak hallederiz"e varan bir silaha tapma, sol içine de mikrop olarak yerleşti.

Ondan sonrasını zaten tutmak mümkün olmadı. 69'dan itibaren. Ben 68'de mezun oldum, hemen 69'un ilk günü asistan oldum. Bizim dönemimizde, bu silah hikayesi yoktu. Son derece geniş bir fikir yelpazesi vardı, kavga dövüş yoktu. Sadece sağcıların, solcuların mitinglerini ve toplantılarını basmaları ve dağıtmaları olayı vardı. Bunda biraz da sınıf faktörü vardı, sadece ideolojik faktör yoktu. Mesela, biz 68'de kıyafet balosu yaptık. Arkadaşlarımızdan biri, bizim sınıftan Çavlan, babası generaldi, koskoca bir tank paraşütü getirdi. O tank paraşütü gerildi, onun altındayken biz, bir baktık, paraşüt küt, üstümüze çöktü. Hukuk Fakültesinde gelen çocuklar, paraşütün iplerini kesmişler. Nedir mesele? İçeride fuhuş yapılıyor. Anlatabiliyor muyum? Yani hayatında, ancak evlendiği taktirde karşı cinsten insanın elini tutabilen bir çocuk, Beatles müziğiyle, o zaman Beatles yeni çıkmıştı, Beatles müziğiyle hopleyan zıplayan ve de elleriyle birbirine temas eden, hatta karanlıkta da öpüşen insanların varlığını, arkadaşlarının varlığını asla kabul edemezdi. Bunu tabii anlamak mümkün. Dolayısıyla bastılar. Camlar gene kırıldı. Biz böyle mezun olduk. Ve bizde öyle silahtır, kavgadır, gürültüdür olmadı. Ben ilk defa kaba kuvvet denilebilecek bir şeyi o 69'un başında, asistan olduğum zaman yaşadım. Nasıl? O zamanlar İlhan Unat, Nermin Abadan Hoca'nın eşi, dekandı, ben gittim, "Hocam benim odam yok" dedim. Türkaya Ataöv kalorifer yanmadığı için şikayet ediyor bir odadan, başka bir odaya geçti, hemen gidin

orayı fiilen işgal edin, dedi. Bakın çok enteresan, "fiilen işgal" kelimesi o zamanlar yeni icat olmuş. Ve birtakım fakülteler işgal ediliyordu, fiili işgal. Ben de gittim hemen, Türkkaya Hoca'nın odasını işgal ettim. Eskiden de biliyordum, hava yapıyordu o radyatör, havasını aldım, mis gibi oturdum yıllarca orada. Bir gün geldim fakülteye, her taraf böyle elleri sopalı adamlar, gençler dolu. Bir geldim kapım açık. Kapımı kırmışlar açmışlar. Yerleşmişler. Feci sinirlendim. "Kimsiniz siz" dedim. "ODTÜ'lüyüz biz" dediler. Böyle enseden bıyığı gözüken herifler. Ben tabi tanımadığım adamlarla ne muhatap olacağım, hemen gittim Yusuf Küpeli'ye. Bizim sınıftan Yusuf Küpeli'ye. Yusuf Küpeli de solun liderlerinden bir tanesi Mahir Çayan gibi. Bizden sonra gelen arkadaşlarımız da var. Yusuf'a gittim, dedim ki: "Ne bu rezalet? Benim odamı nasıl işgal eder, hele solcular nasıl işgal eder" dedim. Yusuf geldi baktı etti, "Kusura bakma bir yanlışlık olmuş, bunlar dışardan gelen arkadaşlar. Şimdi ben söylerim" dedi. Benim odam işgalden kurtuldu. İşte o hengamede, Bülent Daver'in odasına girmişler, çikolatalarını yemişler; rahmetli, Tilki lakabıyla maruf, Ahmet Abi'nin, Ahmet Demir'in odasına girmişler. Pijamalarını giymişler, mübarek de demek ki orada yatıyordu. Bekar bir adamdı, fakültede de kalırdı.

Böyle bir işgal olayı benim ilk şiddetle karşılaşma olayımdı. Ve ilk defa bir sürü şeyin değiştiğini o anda algıladım. Çünkü fakültenin orta merdiveninden yukarı çıkardık biz, benim odam da hemen o merdivenin nihayetlendiği yerde. İlk, birinci kattaydı. Orada mesela bir takım çocuklar, ayaklarını uzatmışlardı. Ben geçmek için, yukarı çıkmak için o ayakların üzerinden atlamak zorunda kaldım. Bizde öğrenciyi aşağılayan hoca yoktu ama ismini anmak istemediğim bir hocamız talebeye biraz sert davranabilirdi. Mesela çok iyi hatırlıyorum: "Siz, arkadaki kahverengi ceketli arkadaş, lütfen dışarı çıkınız" dedi bir gün. Biz kendimize ne olduğunu anlamadık. Yani çocuk şöyle yanındakine eğilip sessiz konuşuyor, gürültülü bir şekilde konuşsa biz duyarız, iki üç sıra önündeyiz. Sessizce bir şey söylemiş, kürsüdeki profesör bunu dışarı atıyor. Netice? Çocuk tıpış tıpış çıktı. Bu türden aşırılıklar Mülkiye'de çok nadir görülürdü ama başka fakültelerde bunlar vaka-i adiyelerdendi. O ayak uzatıp da hocaların atlamak zorunda bırakılması buna tepkiydi sanıyorum. Ve ondan sonra da artık bu işin ucu kaçtı. İpin ucu kaçtı. Biz bir yemek boykotu yapmıştık, ama başka bir şey de olmamıştı. 69'dan sonra artık, böyle yokuş aşağı giden, freni patlayan kamyon misali, artık bu iş tutulamaz hale geldi. Bu ilk defa sağın silahlanıp, arkasından solun silahlanması, ve de bunların silah kültürüne sahip kesimlerden gelmesi nedeniyle de bu işin hızla yuvarlanıp gitmesi, üniversiteyi öğretim yapılamaz hale getirdi. Devamlı boykotlar, devamlı işgaller. Bu gün sanıyorum, öğrencilerimizin ve de bir sürü orta yaşlı adamın, imla yerine hiçbir şey bilmemesi, de'leri, da'ları bitişik olacağı yerde ayrı, ayrı olacağı yerde bitişik yazması veyahut da tamamen ilkesiz bir biçimde ne yazdığının farkında olmadan Türkçe yazıyorum sanması, o dönemlerden kalmaz. Çünkü o dönemlerde Gazi Eğitim'deki öğretmen yetiştiren müessese, üç ayda mezun vermeye başladı. Aynı şekilde dış çekmeden mezun oldu dışılık fakültesi talebeleri. Eğitim kalmadı. Olay budur.

C.D: Hocam 12 Mart'a gelmeden 68 Kazgan'ın editörü olmuşsunuz, kısaca biraz Kazgan'dan bahsedelim, bir, Fes-Kom seçimlerinde kavga çıkmış, Esenboğa hatırlatır mısınız?

B.O: Fes-Kom seçimlerindeki kavgayı hatırlamıyorum. Tabii ki Esenboğa'yı yoğun yaşadım. İçeride de yattım. Kazgan editörlüğünü de çok iyi hatırlıyorum. Festival Komitesi, İnek Bayramını düzenleyen komitenin adıdır. Bu seçimle gelir. O seçimde

aynı zamanda bir de torbadan isim çekilir, iç geziye kim gidecek. O zamanlar, eskiden kalma bir adet vardı, bir olanak vardı, Maliye Bakanlığı, İçişleri bakanlığı, burs verirdi Mülkiye talebesine. Ve Mülkiye talebesi, mezun olur olmaz işe başlardı. Haziranda mezun olduysa Temmuzda, Eylülde mezun olduysa da Ekimde işe başlardı buralarda. Bu, İçişleri Bakanlığı'nın verdiği bursların bir yansıması da iç gezi denilen olaydı. O zamanlar üç şubeydik biz: İdari Şube (bugünkü Kamu Yönetimi), Siyasi Şube (bugünün Uluslararası İlişkiler'i), Mali Şube (Maliye ve İktisat); sonradan bir de İşletme geldi. Bütün Mülkiye öğrencileri, bir veya iki otobüs halinde, masrafları İçişleri Bakanlığından verilmek üzere bir iç geziye çıkarlardı. Böylece Türkiye'yi tanımış olurlardı. Bu da kurayla çekilirdi. Her sene adettenmiş, bu iç geziye böyle miy miy adamlar götürülmezmiş. Eğlenceli bir olay bu, artık mezun oluyorsun, belki bir daha birbirini göremeyeceksin, hep böyle şirdan denilen, eğlenceli, gırgır yapmaya müsait, esprili adamlar götürülürmüş. Gene kura çekiliyor gibi gözüküyor ama bir biçimde onu ayarlıyorlar. Ben buna itiraz ettim, doğrucu davut olarak. Dedim ki: "Olmaz böyle şey. Hakkaniyet, eşitlik. Adam gibi kura çekeceğiz". Ve nezaret ettim. O torbanın doldurulmasına. Hakikaten bütün öğrencilerin isimleri konu oraya. Ve kura çekimi başladı. Çekiyorlar, Serseri İbo, çekiyorlar, Güzel Osman, çekiyorlar. Bütün hepsi bunların şirdan adamlar bu nasıl oluyor? Var bir köftehorluk ama gıkımız da çıkmadı. Çünkü gözümüzün önünde çekiyorlar. Meğer bunlar, parmakları arasına kıstırdıkları isimleri elleriyle sokup geri çıkartırlarmış.

Ben o geziye gidemedim. Benim ismim çıktı. Hır çıkartmayayım diye herhalde benim de ismimi çıkarttılar torbadan. Fakat ben o geziye gidemedim. Gidemeyişimin sebebi, ben Suat Hoca'nın asistanı olmak istiyordum. Suat Bilge'nin asistanı olmak istiyordum. Ben Mülkiye'ye hariciyeciyi olacağım diye girdim, fakat ikinci sınıfın sonunda, fikrimi değiştirdim. Ben, ancak düşüncelerimi serbest olarak ifade edebilecek bir meslek seçebilirim diye karar verdim. Bizim şubeden çıkanların gidebileceği yerler hâlâ sınırlıdır; ya Dışişleri Bakanlığı'na gideceksin, ya asistan olacaksın. Ben asistan olmayı seçtim, üstelik Suat Hoca'yı çok beğenirdim. Ama Suat Hoca, normal standartlara göre sağ liberal düşünceli bir insandı. Fakat muazzam demokrat bir adamdı. Ben hatırlıyorum Suat Hoca'ya sorduğum soruları ve Suat Hoca'ya derste yaptığım ithamları, o zamanlar söylerlerdi arkadaşlar, "ayıp ediyorsun" derlerdi. Ben hiç öyle ayıp ettiğim kanısında değildim. Ben, ifade özgürlüğümü kullanıyordum. Şimdi, 60 yaşından geriye baktığım zaman Suat Hoca'ya söylediğim şeyleri, Suat Hoca, dünyanın en sabırlı adamıymış. Dünya'nın en liberal, en efendi, en demokratik adamıymış. Ben bunu ancak şimdi görüyorum. O zaman da bunu hissetmiş olacağım ki, Suat Hoca'ya asistan girmek istedim. Zaten üç tane not almıştım. Bir 9 iki tane 10 almıştım. Suat Hoca bir kitabın özetini, herhalde denemek için beni, o sıralarda, "Amerika Meydan Okuyor" diye çevrildi, Jean-Jacques Servant-Schreiber'in bir kitabı çıkmıştı, küreselleşmeyle ilgili ilk kitaplardan bir tanesidir, özetini çıkarmamı istedi. "Amerika muazzam büyük şirketlerle geliyor, Avrupa da şirketlerin füzyonu, birleşmesi sayesinde Amerika'ya karşı durabilir yoksa eriyip gidecektir" ana fikrini taşıyan bir kitap bu. O kitabı özetleyerek çevirmek uğruna ben iç geziden vazgeçtim. Ve sonra, onun da katkısıyla herhalde, asistan oldum. Bu şeyi hatırlamıyorum, Fes-Kom kavgasını hatırlamıyorum,

C.D: Esenboğa hocam?

B.O: Esenboğa olayı. O, "Haydi yürüyün gidiyoruz" olaylarından bir tanesidir. Çok çeşitliydi demiştim ya oradan oraya kadar. Bir gün dediler ki: "Haydi kalkın gidiyoruz".

"Nereye gidiyoruz?" "Cyrus Vance Esenboğa'ya incekmiş, indirmeyeceğiz." Cyrus Vance kim, şimdi kimse hatırlamaz hele gençler hiç bilmez, Amerikan Başkanının Kıbrıs Özel Temsilcisiydi. O zamanlar Cemiyet başkanı Uluç Gürkan'dı, Uluç otobüsleri tutmuş, dizmiş Cemal Gürsel Caddesine, bizim yapacağımız şey, otobüslere binip Esenboğa'ya gitmektir. Esenboğa'ya gittik, "Piste yatacağız" dendi, piste yattık, uçak inmedi. Ondan sonra bir haber geldi, adam Mürtet'e inmiş, askerî havaalanına inmiş. "Aldatıldık" diye otobüslere bindik, Kızılay'a geldik. Orada Tuslog vardı, Tuslog'a bir iki taş attık. Ondan sonra yürüdük Kızılay'da, şimdiki Gima'nın yanında bir Gama Merkezi var galiba. Orada üç katlı bir Amerikan Kültür Merkezi vardı. Oraya sloganlar atmaya başladık. Bu arada ben, geriledim, geriledim, ceviz büyüklüğünde bir taşı attım. Ama, taş böyle bir parabol çizerek, orta kattaki pencerelerden bir tanesinin içine girdi. İşte o yakalanmamız da orada oldu zaten. Bir Kıbrıs mitingiydi bu.

Aradan yıllar geçti, bir kokteylde, bir adam tanıştırdılar, orta yaşlı bir Amerikalı diplomat, benim Mülkiyeli olduğumu, hiçbir şey bildiği yok. Dedi ki: "Ben daha önce de Türkiye'ye geldim, bundan birkaç sene önce, bir taş, gökten gelerek, camımı kırıp masamın üzerine pat diye düştü" dedi. "O taşı ben attım" dedim. "Sahi mi söylüyorsunuz?" dedi. "Ben o taşı saklıyorum. Size imzalatmalıyım" dedi. Gitti taşı getirdi adam, biz onun üzerine imza attık. Ben bu olayı unutmuştum, yıllar sonra Murat Karayalçın hatırlattı. "Adam sana taş imzalattı hatırlıyor musun?" dedi.

C.D: Kaç senesi hocam?

B.O: Olay 67. Üç yıl sonra, biz bundan bir 7 ay mahkumiyet aldık ve o zamanın kurallarına göre 4 ay 20 gün mis gibi içerde yattık. O da bana muazzam öğretti. Yani ben Mülkiye'de öğrendiğim kadarını o 4 yıl, 4 ay 20 günde cezaevinde de öğrenmişimdir. Kimilerinin "halk" dediği, kimilerinin "lumpen proletarya" dediği, insan türünü ben orada öğrendim. Başka türlü öğrenemezdim çünkü benim gibi burjuva çocuğunun bunlarla temas edebileceği nokta yok; bunlar esrarçılar, dızdızcılar falan. Mesela adam geliyor, Merkez cezaevinde herkes beraber yatmak zorunda. Bir yatakta iki kişi yatmak zorunda. Fakat iri yarı bir adam var, kimse bununla aynı yatakta yatmak istemiyor. Meğer bir oğlan çocuğuna tasalluttan gelmiş. Bu gibi şeyleri benim hayatta dışarıda görmeme imkan yok. Bu insanlarla birarada bulunmama imkan yok. Onun için orada ben, 40-45 yılda öğrenilecek şeyi yaklaşık 4 ay 20 günde öğrendim.

C.D: Kazgan?

B.O: Kazgan meselesi. Kazgan daha önce "Kazan" diye çıkmış, fakat Bülent Daver hocamızdan öğrendiğimize göre Kazan'la Kazgan aynı harflerle yazılmış eski Türkçe'de. Sonradan Kazgan'a dönüşmüş. Bu, bir Karga'nın adı. Öyle tahmin ediyorum çünkü üstünde de bir karga vardır. Bu Kazgan, İnek Bayramı sırasında çıkar, yılda bir kere çıkar, orada birtakım temel şeyler vardır, mesela "Şabana Mektup" vardır. O Şabana Mektup'ta, o yılki Mülkiye hayatı anlatılır esprili bir dille. Sonra matrak biyografiler vardır. Resimler vardır. İnsanlara çaktırmadan çekilmiş fotoğraflar vardır. Birbirini ve hocaları taşlamalar vardır. Dolayısıyla Kazgan, tabii ki Batı Avrupa ve Orta Avrupa'daki festival geleneği. Yani Pagan dönemlerden kalma, çok tanrılı dönemlerden kalma festival geleneği. Çünkü halk, bir yıl ezilmiş, doğa ezmiş, feodal bey ezmiş, kabile reisi ezmiş, bir gün, her şeyin mubah olduğu bir günde, 364 günün acısını çıkartıyor. Bu İnek Bayramı da Mülkiye'de bu olaydır. Mülkiye'de alınmak yoktur. Hoş, hocalarımız tarafından alındığına da ben hoca olduğum zaman rastladım, hiç onaylamadım. Bir hoca bir talebesini hakaretten

mahkemeye vermişti. Sonra "Abi, olmaz, Mülkiye geleneğine uymaz" diye vazgeçirdik. "Bu İnek Bayramıdır, çekeceksin, bunu hepimiz çekiyoruz" diye. Kazgan, bunun bir doruğudur. Ben o Kazgan'ı çıkaran komitenin başkanıydım. Şimdi bakıyorum da Kazgan'a, kendi resmimi koymuşum bir sürü. Çocukluk tabii, olacak böyle şeyler. Hatta Muammer Aksoy beni yakaladı koridorda, "Oğlum bak, şu resim senin, şu resim senin, şu resim senin". "Ama hocam başka arkadaşlar da var o resimde". Bunlar tabii bilinçaltı, kendim olduğum için koyuyorum o resmi. Bir sürü çocukluklar yaptık, yapa yapa öğrendik. Çünkü bunun kitabı yok. Ama şu anda geldiğimiz yer öğrenmiş bir yer midir, Allah bilir. Kimbilir daha bir 60 yıl yaşasak daha neler öğreneceğiz.

C.D: Sefiller şov?

B.O: Sefiller Şov, bir tiyatroydu. Tabii, abartılara dayalı bir tiyatro. Mesela çocuğun biri çorabını çıkartıyor, adı da Haluk'tur, atıyor böyle havalansın diye balkona, "tak!" diye bir ses çıkıyor. Çünkü terden ve kirden o kadar sertleşmiş ki çorap, yere düşünce "tak!" diye ses çıkartıyor. Böyle şeylerdi işte.

C.D: Pembe Şafak neydi?

B.O: Pembe Şafak, bizim sınıfın Kraliçesiydi. İki sınıf kral seçer, siyasi şube, yani diplomasi şubesi de kraliçe seçerdi. Pembe Şafak, koyu renkli bir tene sahip olduğu için, Hüner arkadaşımızın lakabıydı. Hikaye o.

C.D: 69'da asistanlar boykot yapmış?

B.O: Ben 69'da boykotu hatırlamıyorum da en çok işgali hatırlıyorum. İşgaldi oradaki. Boykotu hatırlamıyorum.

C.D: Hocam o zaman 12 Mart'a gelelim, 12 Mart'ta ne olup bitti?

B.O: 1969'dan itibaren bu silahın, kaba kuvvetin, kavganın, boykotun ve işgalin, çiğ gibi büyüyen gidişi, sonunda 1971'de, bir askeri darbeyle sonuçlandı. Bu askeri darbe, doğrudan doğruya aydınları hedef aldı. Ve bizim böyle sevgili ve yaşlı profesörlerimizi aldılar götürdüler. Mümtaz Soysal'ın götürülüşünü hatırlıyorum, dekandı. Hepimiz alkışlamıştık götürülürken.

C.D: Hocam o sahneyi anlatır mısınız?

B.O: Sahne çok kısa sürdü. Yani benim anlatacağımdan daha kısa sürdü. "Mümtaz ağabeyi götürüyorlar" dediler. "Mümtaz ağabey" denirdi, böyle sevilen hocalara ağabey, bazılarına bey ve hanım da denirdi. Mesela Seha Bey denirdi, çünkü çok beyefendi bir adamdı. Dediler ki: "Mümtaz ağabeyi götürüyorlar", bir çıktık hakikaten bir albay, arkasından gördük, bunun üzerine spontane bir alkış patladı. Onu onurlandırmak için. Ve onun arkasında olduğumuzu göstermek için bir alkış patladı. Hemen onun arkasından askeri cipe bindirildi ve götürüldü.

Mümtaz Soysal çok çektirildi. Cezaevinde Sevgi Soysal'la evlendi. Bir sürü dava olduğu için bazen bırakılıyor, bazen tekrar alınıyordu. İki de. Öyle mi ayarlanıyordu, büyük bir tesadüf eseri öyle mi oluyordu, Mümtaz Soysal çıktığı zaman, Sevgi içeri giriyordu, Sevgi çıktığı zaman Mümtaz Soysal giriyordu. Bunlar öyle pek evlilik yaşayamadı sonradan. Zaten Sevgi Soysal da kanser oldu çok kısa sürdü, ölümü. Ama iki güzel çocuk yaptılar. Mümtaz Soysal'ın götürülüşü, arkasından bir de kafamda böyle karanlık bir fotoğraf olarak, bayağı o zaman için yaşlı hocalarımızdan, yani yaşlı

hocalarımız derken, o zaman için, benim şu andaki yaşımla kadardılar veya daha küçüktüler, ama onlar bizim gözümüzde saçları ağarmış, oturaklı adamlardılar. Bugün henüz hayatta olan hocamız Cahit Talas'ı hatırlıyorum, artık ölmüş olan kaybettiğimiz hocamız Bahri Savcı'ya hatırlıyorum. Benim üzerimde çok büyük emeği vardır. Gerek Bahri Savcı'nın, gerekse eşi Sudiş hanımın. Bahri Savcı'nın içeride tutulduğunu hatırlıyorum. Komutanların tutukevine biz dışardan bakıyoruz, onlar içeride dolaşıyorlar. İçimiz gidiyordu. İçimiz hançerle yarılıyordu tek kelimeyle. Yaşlı hocalarımızın içeri atılmasına. Yani 12 Mart, doğrudan doğruya solcu aydınlara vurmayı marifet bildi. Neden marifet bildi? "Talebeleri siz azdırıyorsunuz". Sanki hocaların elinde ordu var. O sırada düşünebiliyor musunuz, ordunun cezaevlerinden ve tutukevlerinden, kapıya cemse dayanarak tutuklu kaçırılıyor. Ordu kendi cezaevinden tutuklu kaçırılmasına engel olamazken, biz kendi talebemize, silahlı talebemize engel olacaktık. Bunların hepsini içeri attılar. 12 Mart öyle geçti.

C.D: Hocam bir tepki, tavır, tepki gelişmedi mi üniversite içinde?

B.O: Hayır. Tabii, gençler arasında yaşlı hocalarının götürülmesine bir tepki gelişti. Fakat başka gençler de yığınlık yaymaya çalıştılar. Şimdi isimlerinden bahsetmeye gerek duymuyorum, hâlâ hoca bunlar. "Siz bu solculuğu yapmasaydınız bu hallere düşmezsiniz" diye yığınlık yaymaya çalışan insanlar ve onlara "Şeter artık sus, bari sus" diyen birtakım başka genç asistanlar. İşte bu ikinciler götürüldüler. Şu veya bu biçimde götürüldüler.

Mesela hiç unutmuyorum, bir sabah, eşim Samiye beni dürttü uyandırdı, "Kalk kapı çalınıyor" dedi. O sırada Bahçeli son durakta oturuyoruz, kalorifer sabahın erken saatlerinde yanmaya başladığı zaman, madenin genişlemesinden, tık tık sesleri duyulurdu. "Kalorifer yanmıştır, yat" dedim. O sırada kapı tekrar vuruldu. Gittim baktım delikten, üç tane, enine boyuna adam. "Buyurun" dedik. "Emniyetten geliyoruz açar mısınız?" dediler. Dedim ki "Bir hüviyetinizi aralıktan verin". Verdiler. Baktım, hakikaten polis. Açtık kapıyı. "İfadenize başvurmak için merkeze kadar rica ediyoruz". Saat üç buçuk veya dört. Hemen eşime, "Döneceğim ben geleceğim, sen telaş etme" dedim. "Yalnız Fazıl abiye haber ver". Fazıl abimiz, hepimizin her türlü derdine, sağlığından tutuklanmasına kadar koşan, Fazıl Kafadar. Sonra, Danıştay'da kendisine yapılan muameleyi kaldıramadı, kahrından öldü güzel Fazıl ağabeyimiz. "Fazıl ağabeye, bir de ağabeyime haber ver" dedim. Kalktık gidiyoruz, şehirlerarası Samsun-Konya yoluna çıktık. Bende şafak attı, çünkü orada MİT olduğunu biliyorum. Fakat MİT'in önünden geçtik, Ankara Emniyet Müdürlüğü'ne geldik, ben biraz rahatladım. 7. kata çıktık, orada penceresiz bir odaya koydular. Odada sadece bir Ziraat Bankası bankı vardı. "Burada kalacaksın. Ayakkabı bağcıklarını ve kemerini ver" dediler. "Yahu, sabahın köründe karımın yanından aldınız, bende intihar edecek göz var mı" dedim. "Fazla konuşma" dediler, aldılar. "Sağına mı yatarsın, soluna mı yatarsın?" dediler. Ben o zaman hiç sağıma mı, yoksa soluma mı yattığımı hiç düşünmemiştim, o anda geliştirdiğim bir mantıkla, solda kalbim var, sağ tarafıma yatarım dedim. Sağ bileğimden kelepçelediler banka. Adet öyleymiş. Bunları tabii kitap yazmıyor, bunları böyle öğreniyorsun. Ondan sonra ertesi sabah uyandık. Baktık orada başkaları da var. Bizi aldılar götürdüler Merkez Komutanlığına. Merkez Komutanlığında bir albayın yanına çıkardılar. O zaman bir ahşap binaydı. Şimdiki Stat Otel'inin yanında iki tane ahşap bina vardı. Nasıl o binalar yıktırıldı? Çünkü tarihi binalar. Oturduk, "buyurun" dedi. Ama o sabaha kadar benim kafam su kaynatmış. Benden ne sorabilirler? Çünkü ben hiçbir suç işlemedim. Ne sorabilirler acaba? Şimdi

onun için, insanları götürürken, "Şundan dolayı götürüyoruz" deme mecburiyeti çok önemlidir. Artık bu kural haline geldi. Ama o zaman öyle bir şeyler yoktu. Düşün düşün düşün. Ben bir şey bulabildim sadece. Mümtaz Soysal beni çağırmıştı, dekanı. Dedi ki: "Uluslararası Af Örgütünden gelenler var. Avukat Halit Çelenk'e götür," dedi, çok saygıdeğer bir avukat ağabeyimiz, "tercümanlığını yap" dedi. Ben herhalde işlesem işlesem bu suçu işlemişimdir. Yani, Türkiye'yi yabancılara ihbar etmeye yardımcı olma suçu işlemişimdir. Ne ifade vereceğimi düşünüyorum. Oturduk. Hemen soruyu sordu albay: "İğdir'dan gelen mektup hakkında ne biliyorsunuz?" dedi. Ben yıkıldım. Bütün gece cevabını hazırladığım soru sorulmuyor, bambaşka hiç cevabını bilmediğim bir soru. Fakat ne de olsa mürekkep yalamışız. Hemen topladım kendimi, "Albay'ım ben," dedim, "İğdir'dan gelen mektup hakkında bir şey bilmiyorum, fakat belki ben bu sözünü ettiğiniz olayı başka bir başlık altında biliyorumdur, siz başka başlıklar altında sorun, ben bildiğimi anlatayım" dedim. Çünkü ben kararımı vermiştim, eğer işkence yapacaklarsa, ben ne biliyorsam anlatacağım. Zaten bildiğim bir şey yok. Ondan sonra "İşkence yaptılar" diyeceğiz, tamam. Çünkü işkenceye direnmek öyle herkesin harcı değil. Yeter ki isim verme. Yani yapmadıkları bir şeyden insanların mahkum olmalarına yahut da dayak yemelerine sebep olacak isim verme. Bütün hikaye o. "Önemli değil" dedi. Önüme bir deste, ama çok sayıda vesikalık fotoğraf attı. "Bunları tanıyor musunuz" dedi. Baktım baktım, bir tanesini tanıdım. "Bunu tanıyorum, ama adını bilmiyorum" dedim. "Peki" dedi, yüzü yumuşadı. "Nedir bu olay?" dedi. "Efendim, biz Ömer Madra'yla aynı odada otururuz asistan olarak, Ömer Madra bir gün gelmemişti okula, evden telefon etti dedi ki: 'Benim arkamın sol tarafına gelen kitaplıktan, birisi gelip birtakım kitaplar alacak, o kitapları bir naylon torbayla ver götürsün'. "Bu çocuk, hatırladığım kadarıyla geldi aldı o kitapları götürdü". Bunun üzerine albayın yüzü yumuşadı, ben onun yüzünün yumuşamasından yararlanarak, "Albayım, eşime bir telefon edebilir miyim?" dedim. "Kız endişe içinde beni bekliyor" dedim. "Vallahi istiyorsanız edin ama gerek yok, birazdan gideceksiniz zaten" dedi. "Sahi gidecek miyim, bırakacak mısınız?" dedim. "Tabii bırakacağız". "Sabahın köründe aldılar kadının yanından beni?" dedim. "Vallahi işgüzarlık yapmışlar" dedi. "Ben onlara yarın getirin dedim". Hep bunlar tabii ki danışıklı dövüş. Bunlar, biz o sırada yılgınlık yaymakta olan asistanlara, "Buna hakkın yok" diyerek karşı çıkıyorduk, Çançan odasında, şimdi Seha Meray odası denir, çünkü oraya en çok gidenlerden biri de Seha Bey'di. Kahve içmeye gidilirdi yemeklerden sonra. Oradaki münakaşalar açısından, ayağını denk al işareti. Sabahın üç buçuğunda geliyor götürmek için.

Mesele neymiş sonradan anlaşıldı. Bu Sefer Şimsek, Ömer Madra'dan birtakım şeyler istemiş, peki, önemi ne bu olayın? Sefer Şimsek, Bulgaristan'a uçak kaçırarak çocukmuş. Nereden bileceğim ben, Ömer Madra'yı tutuklamışlar. Ömer Madra da "Vallahi billahi bu Sefer Şimsek benden birtakım kitaplar istedi, ben de o gün okula gitmemiştim, Baskın'dan rica ettim, inanmıyorsanız Baskın'a sorun" demiş. Baskın'a da böyle sordular. Yani bakınız, 12 Mart cehenneminin, kâbusunun bir ufak fotoğrafıdır bu. Ertesi gün serbest bırakıldık. Hiç serbest bırakılmamak, eşek sudan gelinceye kadar işkence görmek ve ondan sonra da 6 yıl yatıp, beraat etmek de mümkündür.

C.D: Hocam bu noktada bizim ana temamıza bir değinsek? Çünkü Mülkiye bir yandan Türkiye'nin sadık kulları, bir yandan da böyle bir muamele görmesi bir çelişki yaratmıyor mu?

B.O: Biz, devlete olan inancımızı ve sevgimizi kaybettik bunun sonunda. Çünkü bizim Marksizmimiz, aslında devlet kapitalizmiymiş. Biz onu şimdi anlıyoruz. Devletçilik nedir? Devlet eliyle burjuvazi, sermayedar yetiştirmektedir. Ama biz bunu sosyalizm olarak belledik. Ve devlet, bizim gözümüzde merkezî önemdeydi. Sonradan devletin, babamız değil de, anamızın kocası olduğunu anladık bu olaylar sonucunda. Aradaki farkı bilmem tebarüz ettirebildim mi? Dolayısıyla biz devlete eleştirel bakmaya başladık. Devletin güçlü olduğu yerde insanın olmayacağını veya en azından zayıf olacağını yavaş yavaş öğrendik. Mesela beni devlet içeri attı, sonra dışarı attı. Ama insan ancak zamanla öğrenebiliyor ki, bu gibi şeyler hiç öyle sanıldığı gibi değil.

C.D: O yüzden mi hem buradan devlet adamı yetişiyor, hem de en büyük muhalifleri devletin?

B.O: Mülkiye, devlete sadık memur yetiştirmek için 1859'da kuruldu, fakat, özgür bir ortamda, o günkü Osmanlı ve o günkü Türkiye için nispeten özgür bir ortamda ders yaptığı için olacak, eleştirel beyinli adam yetiştirdi. Fakat bu aşağı yukarı bizimle beraberdır, 64 sonrasıdır. Daha önce, mesela 2. Dünya Savaşında Nazi ve Faşist etkisi altındaki bir Mülkiye vardır ki, Sabahattin Ali-Nihal Atsız davasını Nihal Atsız'ı desteklemek için basmıştır Adliye Sarayında. Ankara Adliye Sarayında. 1961 anayasasının getirdiği o güzelim özgürlük ortamı sayesinde ki, bu eleştirel bakış başladı. Bizde, ben açık söyleyeyim, ben talebeme damardan bir şey veririm: "Kamu çıkarı" kavramı. Bireyciliğini unutma, özgür ol, her şeyi ve herkesi eleştir, hiçbir tabu tanımadan, çünkü tabu demek, hain ilan edilmeden tartışamayacağın şey demektir. Hiçbir şeyi tabu belleme, her şeyi sorgula, fakat bireysel çıkarını gütmeme, kamusal çıkarı gütle. Bizim Mülkiye'de çocuklara damardan verdiğimiz tek şey budur. En azından vermek istediğimiz tek şey budur. Ve şahsen verebildiğim kanaatindeyim de. İşte bu ikisinin karışımı, yani kamusal çıkarın önde tutulması ve de ifade özgürlüğü başta olmak üzere insan haklarının önde tutulması, sanıyorum Mülkiye eğitiminde bizim vermek istediğimiz ve büyük olasılıkla da verdiğimiz yaklaşımın özü budur.

C.D: Bir Mülkiye muhasebesi yapılmış mıdır Mülkiye'de? Çünkü bir dekan götürülüyor, yerine başkası atanıyor...

B.O: O mesele şöyle: çok uzun bir süre biz dekan atamadık. Dekan seçmedik daha doğrusu. O zamanlar dekanlar seçilirdi çünkü. YÖK yoktu. YÖK 82 sonunda. Uzun süre biz Mümtaz Soysal'ın yerine dekan seçmedik. Vekille idare ettik hep. Fakat, kanunlara göre vekille idare etmek 6 aydır. Ve altı ayı epey geçtik. Çok iyi hatırlıyorum. Ondan sonra sıkıyönetimden telefonlar gelmeye başladı vekil dekana. Hatta çok iyi bir örnektir, mesela biz, fakülte sekreterini de, bugün adı genel sekreter, fakülte sekreterini de, çok mübarek bir abimiz vardı, Hüseyin Dikici, üniversite mezunu olmadığı için onu da yıllardır biz vekaletle sekreter olarak bilirdik, ama 12 Eylül gelince, Hüseyin Dikici'nin de artık vekil olarak götüremeyeceğini, çünkü vekaletin de sadece 6 aylığına süreceğini söyleyerek, başka bir fakülte sekreteri seçilmesini emrettiler. Dolayısıyla, dekan seçimi olayı bir direniştir, fakat o direniş kırılmıştır. Çünkü zor, oyunu bozdu. Üstelik, Mülkiye'nin hocalarının solcu olduğunu söylerler, en az %51'i sağcıdır. Dolayısıyla yani, dışardan yapılan baskıyı içerden de destekleyenler çok olmuştur. Özellikle 12 Eylül'de, 12 Eylül sonrasında yapılan 1402 kıyımı.

C.D: Oraya geleceğiz, onu size biraz ayrıntılı anlattırmak istiyorum ama üç hocayla konuşurken adınız geçti, şimdi size de sormak, halkayı tamamlamak istiyorum istiyorum. Bir tanesi Ünsal Hoca,

B.O: Ünsal Oskay benim çok şey öğrendiğim birisidir.

C.D: Ünsal Hoca evlenmiş, bir süre okulda kalmış...

B.O: Hayır, okulda kalmıyordu. Hemen şurada ilerde, 100m. ilerde bir evi vardı Ünsal'ın. Ünsal Oskay evliydi. Sibel adlı bir eşi vardı, bir ikizleri vardı. Dalya'yla Defne, bazen de Defne'yle Dalya. Ben, Ünsal Oskay'la şöyle tanıştım. Yeni asistan olmuştum. İki hocam beni çağırırdı. Morgenthau'nun Politics Among Nations kitabı, Tabii çok tek taraflı bir kitap sadece kuvvet dengesini anlatıyor ve emperyalizmi odak alarak anlatıyor, ama Uluslararası İlişkilerde tam bir klasik. "Biz" dediler "bunu çevirmeye başladık ama vaktimiz yok, sen bunu çevirir misin?" O sırada da ben evleneceğim. Ve evlendim, evimin bütün mobilyasını, ama her şeyini, beyaz eşya dahil, bütün mobilyasını hiç unutmuyorum, 11.300 liraya aldım. Bu kitaptan 15.000 lira alacağım. "Yaparım" dedim. Sonra aldım baktım, kalın geldi, bir iki arkadaşına "Yapar mısınız", dediler "yok". Ünsal Oskay'a teklif ettim, Ünsal Oskay, "Tamam ben yaparım" dedi. O çok hızlı çeviri yapardı. Beraber yaptık, öyle tanıştık. Ünsal Oskay'dan ben çok şey öğrendim. Sosyoloji öğrenerek mezun olmadığım Mülkiye'den, ben en çok Ünsal Oskay ve Doğu Ergil'den sosyoloji öğrenmişimdir. Böyle kulaktan dolma, konuşarak, böyle sonradan merak ederek vs. okuyarak. Mesela Ünsal Oskay, benim doktora tezimin konusu olan milliyetçilik konusunun bir kimlik konusu olduğunu, bir bütünleşme olayı olduğunu söyledi. Ben bütün tezi, o bir cümleden sonra yazdım.

C.D: Evlenmişler size gelmişler hatırlıyor musunuz?

B.O: Ünsal Oskay evliydi ben tanıştığımda. Ünsal Oskay'ın evine gittim, bir baktım, Ünsal Oskay'ın evinde bir yatak, iki ufak yatak daha, çocuklar için, kızlar için, 4 tane iskemle, bir tane masa. İskemleler de kahve iskemlesi, hani altlarında tel gerilidir, ayrılmasın bacaklar diye. Dedim ki "Vallahi karın kaçır, böyle evde durmaz". Nitekim durmadı da, sonra ayrıldılar. Ünsal Oskay'la tanışmamız böyledir.

C.D: Gerdeğe girmişler sizin evde?

B.O: Bizim evde gerdeğe giren çok arkadaşlar oldu tabii o zaman herkes herkesin evinde gerdeğe girerdi.

C.D: Birisi Cevat Geray hocam, o tanık olma olayları...

B.O: Şimdi, Cevat Geray çok olağanüstü birisidir. Cevat ağabey, çok yavaş konuşur, çok uzun konuşur ve bunu bazen doğal olarak yapar, bazen de bilinçli olarak yapar. Ben bilinçli olarak yaptığı bir yerde buna şahit oldum ve dehşete kapıldım, olumlu yönde dehşete kapıldım. O sırada Basın-Yayın talebeleri, o zamanlar, İletişim Fakültesi denilen yer Basın-Yayın'dı. Bize bağlıydı. Bizim bir şubemiz niteliğindeydi, mezun olanlar Mülkiye mezunu oluyorlardı. Basın-Yayınlılar, kapıyı kapatmışlar, arkasına masayı sandalyeyi yığmışlar, "Polisi sokmayız" diyorlar. Polis de "Gireceğiz" diyor. "Yıkacağız burayı, gireceğiz" diyor. Cevat ağabey, hiç unutmuyorum, o binbaşını, görüşmek üzere, yani içeri girmenin şartlarını görüşmek üzere aldı, aşağıya indirdi, kendi dekanlık odasına getirdi, dekanlık odasına getirdiğinde ben de asistan temsilcisi olarak oradayım. Hiç unutmuyorum, binbaşının elinde tabanca var ve binbaşının elinde tabanca titriyor sinirden. Aradan bir on dakika geçti, on beş dakika

geçti, bu tabancayı masanın üzerine koydu, titremesi geçti ve biraz sonra göz kapakları kapanmaya başladı, binbaşının. Cevat ağabey resmen uyuttu. Cevat ağabey, profesörler kurulunda bütün profesörleri uyutuyor, bir tane binbaşını uyutması o kadar olağanüstü durum sayılmaz. Fakat o sırada talebeler de ikna edildi, ve polisin yahut askerin girip de, korkunç bir tatsızlığa yol açılması da bu ispiritizma veya hipnotizma sayesinde, ciddi söylüyorum, engellendi.

C.D: Bülent Daver'i Emel Sayın'a tanıştırmışsınız.

B.O: O sırada galiba Balin Otel'de, o zamanlar Balin Otel en lüks otel. Şimdi kimse girmez oysa, kimseyi bağlasan durmaz. Ama o zamanın, 1968 yılının en lüks oteli, Balin Otel'di. Şöyle İzmir caddesinde, şimdi bir iş hanı var olduğu yerde. Balin Otel'de biz Emel Sayın'ı çağırdık assolist olarak, Emel Sayın'ın assolist olduğu falan yoktu o zamanlar daha yeni çıkıyordu Emel Sayın, yeni yeni duyuluyordu. Ben hiç tanıımıyordum şahsen. Sarışın güzel gözlü bir hanımdı. Dediler ki "Bülent Daver buna aşık". Dedik o zaman biz bu ikisini herkesin içinde tanıştıralım. Emel Sayın çıktı, biz hemen daha şarkısına başlamadan önce atıldık ortaya, dedik ki "Hanımefendi bir hocamız sizinle tanışmak istiyor. Aman iyi muamele edin, yoksa imtihanlar yakın, mahvoluruz". Bir başka ekip de Bülent Daver'e gitmiş, "Hocam, Emel Sayın sizinle tanışmak istiyor, sizi çok merak ediyor" diye. Biz bunları bir karşılaştırdık sahnede. Ve onun fotoğrafları da Kazgan'da böyle bir fotoroman halinde çıktı; o zamanlar çok meşhurdu fotoroman, biz de ondan etkilenerek fotoroman yaptık. Hakikaten o geliyor, bu geliyor, karşılaşıyorlar. Bülent Daver çok memnun. O fotoğraflar, Kazgan'da mevcuttur. Biz tanıştırdık onları. Bülent hoca, bizim çok enteresan hocalarımızdan bir tanesidir. Kendisiyle olan röportajda, bir mikrofon atma olayını sorduk ona, "Mikrofon atmışsınız talebelere sinirlenip doğru mu?" "Evet" dedi, "bir kere oldu" dedi. O mikrofonu ben attırmıştım oysa. Orada söylemedim kendisine. İzmirli bir arkadaşımızla, daha 7 yaşından beri beraber okuyageldiğimiz, onunla oturuyoruz. 12. veya 13. sırada oturuyoruz, önden. Bir şeyler anlatıyor fakat anlamıyorum, döndüm: "Yahu ne anlatıyor, neden bahsediyor?" "Boş ver ulan neden bahsedecek?" Sesi de biraz kalın ve yüksek çıkardı bu çocuğun. Onu duydu Bülent Daver. Çok sinirlendi fırlattı mikrofonu. Fakat kordon kısa olduğu için kimseye gelmedi, geri geldi mikrofon. Bozulmadı da, devam ettik. Böyle tatlı tuzlu ders yapıyordu. Genellikle hoştu dersler.

C.D: 12 Eylül, Mülkiye'ye nasıl geldi?

B.O: 12 Mart dediğim gibi, çok tatsız geldi, ve bir takım hocalarımızın işbirlikçi olduğunu anladık. Fakat biz asıl 12 Eylül'ü beklemeliymişiz işbirlikçi hocaların zuhur etmesini görmek için. 12 Eylül'de şöyle: 1981'in 6 Kasım'ında, YÖK yasası çıktı. Ve 6 Kasım 1982'de de uygulanmaya başlandı. Ben dışardan geliyordum. Odacılar: "Hocam, sana bir zarf var" dediler. Hissettim. Sarı zarf verildi, "Bugüne kadar yaptığınız hizmetler için teşekkür ederiz. Sözleşmeniz uzatılmamıştır". Altında da dekan Prof. Dr. Necdet Serin. "Sözleşmeniz" sözleşme ne demek, biz sözleşmeli değiliz ki. Biz kadrolu memuruz. Ama 12 Eylül yönetimi, bizi sözleşmeli saydı, ve sözleşmemizi uzatmayarak atmış oldu. Biz hemen mahkemeye müracaat ettik. Ve yürütmeyi durdurma, arkasından da iptal kararı bekliyoruz. O sırada yaz tatili oldu. Tabi artık maaş falan da almıyoruz, memur da değiliz. Rahat rahat ben Bodrum'a, Gölköy'e tatile gittim.

C.D: Kaç kişiye geldi bu sarı zarf?

B.O: Bu 6 kişiye geldi ilk dalgada.

C.D: Kim onlar?

B.O: Tülin Öngen, Fadıl Kocagöz, şimdi hatırlayamayacağım birtakım asistanlar. Yani, genellikle, doktoralı veya dokorasız asistan seviyesinde. Çünkü bunların sözleşmelerinin sona erdiği iddiasıyla atılmaları kolaydı. O konsept içinde.

C.D: Peki, bir tavır, bir tepki bir şey olmadı mı?

B.O: Hani meşhur Papaz hikayesi vardır. "İlk önce Katolikleri götürdüler, ben Katolik değildim ses çıkarmadım, ondan sonra komünistleri götürdüler, ben komünist değildim ses çıkarmadım, ondan sonra Yahudileri götürdüler, ben Yahudi değildim, ses çıkarmadım; ondan sonra beni götürdüler, kimse ses çıkarmadı" hikayesi. İlk önce bu 6 tane, doktoralı veya dokorasız asistan atıldı. Tabi bu tepki yarattı ama, herkes kendisine gelmeyeceğini düşündü. Onun arkasından, 1402'yle atmalar başladı. Ben, onunla da atıldım. Diyeceksiniz ki şimdi, "zaten atılmıştın?". Anlatayım.

Bodrum'da, iniyoruz aşağıya, o zaman Gököy'de elektrik yok, hiçbir şey yok, son derece doğal bir yaşam var. Bakkal da aynı zamanda PTT acentesi. Ve bakkalın da gelini bakıyor ona. İniyoruz aşağıya, "Baskın ağabey, sana telgraf var" dedi arkamdan. Ben girdim içeri, hakikaten kız yazmış böyle kargacık burgacık, "İdare mahkemesine açtığınız davayı kazandığınızdan, görevinize iade edildiniz. Geliniz görevinize başlayınız. SBF dekanı, Prof. Dr. Necdet Serin". Dedim, "kazandık". O sevinç içinde gene havlularımızı aldık, denize doğru yürütüyoruz, kız arkamdan tekrar bağırdı, "Baskın ağabey, bir telgraf daha geldi". Bir döndük geriye, bir telgraf daha. Birinci telgraf saat 22.00'de çekilmiş gözüküyor, ikinci telgraf, 22.10 saatini taşıyor. "1402 sayılı kanunun şu maddesine göre görevden alınmış olduğunuz için göreve başlamanıza gerek yoktur, bilginize. SBF Dekanı Prof. Dr. Necdet Serin".

Niye on dakika ara var? Çünkü ilk önce vazifeme iade ediyor, böylece tazminat davası açmamı engelliyor. Uyanık bir tavır. 1402'lik böyle olduk. Ama bunlar salam taktiği, bunlara da bu akılları verenler, birtakım hocalardır. Çünkü içeriyi biliyorlar. Önce 5 kişiyi at, geride kalsın 65 kişi. Ondan sonra 4 kişiyi daha at, geride kalsın 60 kişi, 61 kişi. Onlar da düşünsün ki, aşırıları gidiyor, bize bir şey olmaz. Bu salam taktiğiyle yavaş yavaş atıldılar.

Yalnız ben size şunu söyleyeyim. Atılanlar, solcu olduğu için atılmadı. Sorgulayıcı olduğu için atıldı. Mesela içerde solcular kaldı, Türkiye İşçi Partisinde çalışmış olanlar da olmak üzere. Atılanlar arasında, solcu olmayıp da sorgulayıcı olanlar vardı. Mesela bunlardan bir tanesi, Marksist değil, sorgulayıcı bir adam, niçin, bir parça Laz olduğu için, kişilik itibarıyla sorgulayıcı bir ağabeyimiz; Tuncer Bulutay. Onu da attılar. Dolayısıyla maraza çıkartabilecek, sorgulayabilecek insanlar, bunların arasında maraza çıkarmayacak, son derece sükunetle içerde kuzu kuzu oturacak insanlar da vardı, ama 1402 olanların büyük çoğunluğu sorgulayacak insanlardı.

Niçin bu böyle oluyor? "Üniversitede böyle şeyler olmamalı, olamaz, yapmamalısınız" diyecek kimseler 1402'lik yapıldı. Sonradan, tekrar tabii dava açamıyorsun çünkü "bir daha göreve iade edilmeyecek şeklinde atılırlar" diyor 1402. Ve bir sürü hocamız, "Bu ifade karşısında dava açmak mümkün değil" deyince, bir tek kişi, bir tek hukukçu, şimdi profesör, o zamanlar doktor asistandı, Metin Günday, Ceza Hukuku profesörü şimdi Hukuk'ta, komşu fakültede. Metin, "Biz davayı açarız" dedi. "Kardeşim nasıl açarsın? Ulema böyle söylüyor" dedim. "Onlar bilmiyorlar" dedi. "Olağanüstü

kanunlar, sadece olağanüstü dönemde uygulanırlar” dedi. “1402 de olağanüstü dönemin kanunudur, olağanüstü dönem kalktıktan sonra, normal dönem geldikten sonra geçerli olmamak gerekir” dedi. “Biz, Ankara’dan sıkıyönetimin kalktığı günün ertesi günü başvuracağız” dedi. Yani “Olağanüstü dönem Ankara’dan kalktıktan sonra başvuracağız” dedi. Öyle yaptık. Yalnız şöyle bir şey yaptık, 1402’e karşı dava açmadık, açamıyordun zaten, yasaktı. Biz Ankara Üniversitesi Rektörlüğü’ne başvurduk “Sıkıyönetim kalkmıştır, biz vazifemize dönüyoruz” dedik. “Vazifenize dönemezsiniz, bir daha hiç dönemezsiniz” diye bir cevap geldi, o cevaba karşı idare mahkemesine dava açtık. Epey bir zaman süründü. 85’in sonuna doğru açılan davanın neticesi olarak ben, 90 sonunda fakülteme döndüm ve hâlâ buradayım.

C.D: Sakal direnişi de oldu değil mi hocam?

B.O: O sıralarda sakallı olanları da sokmuyorlardı fakülteye. Yani sakal orada bir simgeydi. Özgürlük simgesi, rahat yaşama simgesi, yüz çiçeğin açması simgesi. Bu tür şeylere 12 Eylül Cuntasının tahammül etmesi mümkün değildi. Faşizan bir cuntanın tahammül etmesi mümkün değildi. Her şeye karışıyorlardı. Hatta, bir örnek var size anlatayım: Ben aslında 1985’le 1990 arası Cebeci’den hiç geçmedim. Görmek istemedim burayı. Bir kere başkasının arabasında mecburen geçtim ve bakmadan geçtim. Çünkü, Dekan Necdet Serin, bizim girmemizi de yasaklamıştı fakülteye. Yani herkesin girmesi serbest, bizlerin girmesi yasak. Mesela buna ben birebir şahit olmadım ama, çünkü bizim fakülteye girişimiz de yasaktı, ama herkes bilir, öğrenciler bir yemek boykotu yaptılar o 80’li yılların sonunda. Bir yemek boykotu yaptılar ve o yemek boykotu yapanları Dekanlık, teker teker, öğrenci fişleri üzerinde teşhis ederek tutuklattı. Fakat işin enteresan tarafı, tutuklama emri çıkartılanlardan bir tanesi zaten cezaevindeydi o sırada. Yemek boykotunun olduğu gün fakültede değildi çünkü cezaevindeydi. Mimledikleri çocukları ihbar ettiler.

C.D: Peki her darbe sonrası takım elbisesini giyip görev bekleyenler geleneği var değil mi hocam?

B.O: Bizim bazı hocalarımız, teknik terimiyle “partiler üstü” dönemde görev alırlardı. Bazıları pek öyle sevgiyle hatırlanacak kimseler değillerdi. Bazıları bayağı efendi, liberal, teknokrat insanlardı. Her neyse bunlar ‘laci’leri giyer ve beklerlerdi. Böyle partiler üstü dönemlerde bakan olurlardı. Yalnız bunların genellikle fazla bir melanet yaptığı görülmemiştir. Tam tersine askerlerin aşırılıklarına rasyonel sınırlar getirmeye çalışmışlardır. Evet, öyle bir Mülkiyeli tipi de var. Zaten, Türkiye’de dikkat ederseniz bürokrasi üç vardiya çalışır: bir, DP ve devamı iktidara geldiği zaman çalışanlar, iki, CHP ve türevleri iktidara geldiği zaman bakan olanlar, üç, partiler üstü dönemde, askeri darbeler yapıldığı zaman bakan olanlar. Üç vardiya çalışır. Yani Türkiye’de bürokrat fazlalığı vardır, eksikliği yoktur.

C.D: 82 anayasasında Mülkiye’nin katkısı var mıdır?

B.O: Var. Birtakım arkadaşlarımız orada komisyonda çalıştılar. Bazıları komisyonda çalıştıktan sonra, oylama toplantısına katılmadılar. Böylece imzaları olmamış oldu. Bazı hocalarımız, 1971’de, idam kararlarını imzalamadılar, yurt dışındaydılar. Bunlar tabii, geçmişte kalmış şeyler bunlar.

C.D: Solda Mülkiye’nin rolü ne? Bir Mülkiye cuntası var mesela?

B.O: Mülkiye cuntası sol sayılır mı bilmiyorum. Ortanın solu. Mülkiye cuntası denmesinin sebebi, bunlar paraşütçüydü. “Paraşütçü” de denir. Yani ama, Mülkiye

Cuntası bunların özel ismidir, paraşütçü ise jenerik, genel isimdir. Yani parti saflarında çalışmadan yukarıdan gelip, merkez yürütme kurullarına oturan veyahut da bakan olanlara. Bunlar bizim zamanımızda Turhan Güneş, şimdi İstanbul'da, emekli ama hâlâ profesörlük yapıyor, Haluk Ülman, gene aynı statüde, Besim Üstünel, hatırladıklarım. Bir de "dahi bebe" derlerdi, şu anda profesör, Ahmet Naki Yücekök. Unuttuğum var mı bilmiyorum. Esas olarak bunlardı. Bunlar, Ecevit'i yarattılar aslında. Ecevit bunları yaratmadı. Bunun üzerine Ecevit "Karaoğlan" oldu, vesaire oldu. Bunlar danışmanlığını yapıyordu. Fakat sonra tabii, o bildiğimiz neticelere vardı mesele.

C.D: Hocam Abdullah Öcalanlar?

B.O: Efendim o iş şudur. Çok net o. 1961'de biz Mülkiye'ye girdiğimiz zaman, sol akımlar henüz YÖN içinde hapsolmuş durumdaydı. Daha pek onun dışına çıkmamıştı. Ondan sonra, TİP, Sosyal Adalet dergisini çıkardı, hatırladığım kadarıyla. Bu arada Ant dergisi çıktı. Ve birtakım dergiler çıktı. Muazzam bir fikir yelpazesi. Bunun Mülkiye'ye ve Orta Doğu'ya yansması olayı şuydu:

Mülkiye'deki başat akım, Türkiye İşçi Partisi paralelindeydi. Yani slogan olarak Sosyalist Türkiye. Bu, sosyalist Türkiye'den kasıt şu: Deniyor ki, "teorik olarak, Türkiye'de milli demokratik devrim yapılmıştır. Bu, Mustafa Kemal Atatürk'le birlikte yapılmıştır. Artık şimdi yapılması gereken, kurulması gereken sosyalizmdir". Halbuki 1967'den itibaren ağırlık, milli demokratik devrim (MDD) denilen stratejiye kaydı. Onların dediği şuydu: "Türkiye'de milli demokratik devrim yapılmamıştır. Yani, özgürlükler gerçekleştirilmemiştir. Burjuva özgürlükleri, ifade özgürlüğü gerçekleştirilmemiştir. İlk önce onun gerçekleştirilmesi gerekir ki, sosyalist fikirler ifade edilebilsin". Dolayısıyla, ilk önce milli demokratik devrim yapılacaktır. Milli demokratik devrimin yapılması da bir koalisyonla olacaktır. Solcular, milli burjuvaziyle koalisyon yapacaklardır.

Doğru ama, orada tabii ki bizim yaptığımız çok ciddi bir teorik hata vardı. Ama o zaman tabii ki biz onun teorik hata olduğunu bilsek yapmazdık. Bugün baktığımız zaman görüyoruz ki, burjuvazinin millisi-kompradoru olmaz. Yani millisi ve yabancı aleti diye bir şey olmaz. Burjuvazi bazen ülke içinde üretmek taraftarıdır, bazen de ithalat taraftarıdır. Eğer ülke içinde üretmek daha kârlıysa onu tercih eder, ithal etmek daha kârlıysa onu tercih eder. Tabii ki 1961'de, Devlet Planlama Teşkilatının kurulmasıyla birlikte, bir İİS başlamıştır Türkiye'de: İthal İkameci Sınaileşme. Bu, Atatürk'ün devletçiliğinin o günkü adı. Bu, daha pahalı da üretse, daha çürük çarık da üretse, Türkiye'de döviz olmadığı için Türkiye'deki üreticilerin ve tüccarların üretmeleri. Ve de içeride satmaları. Yani, hazır pazarda, başka burjuvazilerin giremediği bir pazarda, özel alanında zenginleşmeleri ve böylece bir sermaye birikimi sağlamaları. İİS budur. İthal İkameci Sınaileşme veya devletçilik budur.

Biz o zamanlar devletçiliği sosyalizm sandığımız için, bunu müthiş destekledik. Sonradan anladık ki, bu, Türkiye'yi orta vadede batıracaktır. Nitekim Türkiye, 1978 veya 79 yılında, Demirel'in tabiriyle "70 cent'e muhtaç olmuştur". Neden? Çünkü sizin ürettiğiniz o çürük çarık buzdolabı, dışarıya satılamayacak bir şeydir. Ve o buzdolabını içeride de devamlı satmak için, durmadan geliştirmek zorundasınızdır. Durmadan geliştirmek için mesela, karsız soğutma yapacak kondansatör ithal etmek zorundasınızdır. Sizin, döviz tasarruf etmek için kullandığınız sistem, sizi dövize, bir kuruş, iki kuruş dövize mahkum kılar. Çünkü satamıyorsunuz. Hiçbir döviz gelmiyor. Ama devamlı surette ara malı ithal etmek zorunda kalıyorsunuz.

Çare neymiş? Çare yavaş yavaş dışa açılarak, alıştırarak, uluslararası piyasayı tanımakmış. Ve rekabete açmakmış. Çünkü içerdeki burjuvazi, rekabet yokluğundan dolayı kazıklıyor milleti. İşte biz o zamanlar, burjuvazinin böyle, komprador ve milli diye ikiye ayrıldığını sanırdık. Olayın büyük hatası buydu. Bu milli demokratik devrim stratejisine ODTÜ öğrencileri sahip çıktı. Böylece Mülkiye eskimiş kaldı. "Sosyalist Türkiye" diyor, ötekiler de "Bağımsız Türkiye" diyor. Bağımsız Türkiye diyen MDD'cilerle, Sosyalist Türkiye diyen sosyalistlerin rekabeti söz konusuydu. Birinciler ODTÜ, ikinciler de Mülkiye. Sonradan Mülkiye öğrencileri de milli demokratik devrim tarafından etkilendiler. Ve zaten o zamana kadar de 12 Mart 1971 darbesi olmuştu.

C.D: Apo'yu siz hiç duydunuz mu?

B.O: Hayır, hiç tanımam. O zaten benden çok sonradır.

C.D: Mahir Çayan'ı?

B.O: Mahir sınıf arkadaşımıdır.

C.D: Biraz Mahir Çayan'ı anlatır mısınız?

B.O: Mahir, çok sessiz ve içe dönük bir çocuktur. Benim odamın karşısında otururdu yurttta. Biz 5. kattaydık. Bizim odanın numarası 23'tü. Onunkinin 49 muydu, 48 miydi hatırlamıyorum, at nalı şeklinde odalar vardı her katta. İki baştaki iki odada, karşılıklı olarak ben ve Mahir kalırdık. Çok samimiyetim yoktu, her zaman otururduk konuşurduk. O çok okurdu. Ve böyle biraz ağırdan hareket ederdi. Zaten yavaş hareketli bir çocuktur. Sonradan vurdular, ettiler. Mahir şehir gerillasına başladı. Hiç ben o tabiattaki çocuğun eline silah alacağı, şehir gerillası olacağını düşünmezdim. Dolayısıyla, bu işler, biraz önce de söylediğim gibi sağın silaha sarılması, sonra solun kendini savunmak için silaha sarılması. Ondan sonra da silaha tapınmanın iki tarafta birden başlaması bunun sonucudur. Yani umutsuzluğun getirdiği ve acele hareket etmek istemenin getirdiği bir olaydır bu. "Durun evladım, bizim gençliğimizde bunların binde biri yoktu" diyenleri pasifizme suçladılar. Bunlar hemen istiyorlardı. Adil, yaşanabilir, bağımsız, demokratik bir Türkiye, sosyalist bir Türkiye.

C.D: Hocam Mahir Çayan da buradan çıktı, Abdullah Öcalan da buradan çıktı, Hizbullah'ın lideri de buradan çıktı...

B.O: Ben Hizbullah'ın liderini bilmiyorum ama İslami bağnazlıkla hiç ilgisi olmayan mütedeyyin kardeşlerimiz buradan çıktı. Osman Okka'lar, Mehmet Keçeciler, Attila Koç'lar, bunlar hep dediğim gibi, beş vakit namazında insanlardı. Hatta hiç unutmuyorum, bir tanesi Osman Okka'ydı galiba, asansörle birlikte düşmüş. Asansör, zemin kattan aşağıya gider. Onun bir haznesi vardır, boşalmış halatlar, düşmüş. Allah'tan bir şey olmamış. Herkes koştu, arkadaş aşağıdan mırıldanıyor: "Bırakın beni, Müslüman kardeşlerim gelip kaldırsın" diye. Biz kaldırmaya çalışıyoruz, o da "Müslüman kardeşlerim kaldırsın" diyor. Yani bunların sağıcılığı bu kadardı anlatabiliyor muyum? Bunlar dinine bağlı adamlardı. Öyle, yok Hizbullah'ın lideriymiş, yok Apo'ymuş, tabii bunlar bizden çok sonralar. 64-68 arasında böyle aşırılıklar yoktu. Hatta ben Apo'nun Basın-Yayın'da okuduğunu sanıyordum, meğer Mülkiye'de okumuş iki sene kadar galiba. Benim o konularda doğrusu bir bilgim yok.

C.D: Bugünkü Mülkiye ile kendi döneminizin Mülkiyesini karşılaştırdığınızda ne fark görüyorsunuz?

B.O: Şimdi büyük fark görüyorum ama bu büyük fark bugünkü çocukları aşagılamak anlamında değildir. Bu çocuklar belki de bizden fazla çalışıyorlar. Çünkü biz onları biraz daha fazla çalıştırıyoruz. Biz hocalarımızdan daha iyiyiz, çünkü iyi hocalar elinde okuduk. Oğul atayı geçmezse işler yürümezmiş. Yani benim çocuklara anlattığım şeyler, hocalarımın bana anlattığı şeylerden daha iyi şeyler. Daha komple şeyler, daha geniş. İnşallah benim de asistan arkadaşlarım benden daha önemli, iyi, komple şeyler anlatacaklar. Başka türlü olmaz bu iş. Bu açıdan ben memnunum öğrencilerimden.

Yalnız, çocuklarda muazzam bir şey eksik. Bizim bütün düşüncemiz memleketi kurtarmaktı. Samimiyetle böyleydi. Ve dahası, biz memleketi kurtaracağımızı düşünüyorduk. Düşünmüyorduk, inanıyorduk. Onun için bu Mahir'in, şunun, bunun yaptıkları hep memleketi kurtarmak içindi. Bu çocuklar vurulduklarında ceplerinde beş kuruşuz vurulmuşlardır. Bu, Nurhak dağlarında veya Kızıltepelere. Eğer ceplerinde yüz lirayla vurulsalardı, o yüz lira da önlerindeki 20 günlük, ekmek, peynir, zeytin parasıdır. Onun için bunlar hiç kendilerini düşünmediler, bunlar memleketi kurtarmak için ortaya atıldılar. Fakat tabii ki, zaman zemin strateji, bunlar yanlış durumdaydı. Bunları yanlışlığa da Derin Devlet sevk etti. Derin Devlet örgütledi sağcıların hücumlarını. Aynen 6-7 Eylül rezaletini tezgahladığı ve Türkiye'nin alınına o silinmez kararı çaldığı gibi. Derin Devlettir o 1 Mayıs'ta, İntercontinental Otel'in üzerinden uzun namlulu silahlarla ateş eden ve o kadar insanın panik içinde birbirini ezerek öldürmesine yol açan. Dolayısıyla bunları da tahrik eden birtakım unsurlar vardı.

Diğer yandan, bunlar sadece memleketi kurtarmak gibi bir olayla değil, aynı zamanda siz memleketi kurtaracaksınız diye tahriklerle de bu yola döküldüler. Kimi askerlerin tahrikleri.

Bugünkü talebelerde bu ruh yok. Yani memleketi kurtarmak diye bir endişe yok. Kendilerini kurtarmak diye bir endişe var, güzel çalışıyorlar. Biz hocalarımızı duman ederdik derste. Ama beni duman eden öğrenci pek olmuyor. Çünkü benim kuşağım, hocaları duman etmeye programlanmıştı. Üzerine gitmeye. "Yanlış söylüyorsunuz hocam. Böyle bir şey okuduk biz bugün" şeklinde. Bu, karşı çıkışa şimdi rastlamıyorum. Ve, çok fazla okuma verdiniz hocam şeklinde karşı çıkarlarsa da kızıyorum, azarlıyorum. Pek fazla da olmuyor doğrusu.

C.D: Mülkiye ağırlığını kaybetti Türkiye'de öyle değil mi?

B.O: Eskiden Mülkiye rakipsizdi. Onu unutmamak lazım. Dışişleri Bakanlığı'na başka adam yetiştiren yer yoktu. Bakın size söylüyorum, Maliye ve İçişleri Bakanlıkları burs verirdi Mülkiye'ye. Yalnızca Mülkiye talebelerine mahsustu o burs. Onun için, Mülkiye tek kaynaktı. Fakat Türkiye gelişti, Türkiye'nin gelişmesi sayesinde Mülkiye tek kaynak olmaktan, bir tekel sahibi olmaktan çıktı. Fakat bu Mülkiye için de iyi oldu. Çünkü rakiplerin çıkması, rekabetin çıkması, Mülkiye'nin kendini sorgulaması, ve sık sık ders programlarını yenilemesine yol açtı. Biz zaman zaman, belki de fazla sık olarak, ders programlarımızı yenileriz. Amerikan tipi okullarda eğer, bizde olmayan ve de değerli gördüğümüz dersler varsa, onları alır, adapte ederek koyarız.

C.D: Mülkiye'nin gözden düşmesinde biraz, bütün dünyada devletçiliğin gözden düşmesi etkili olabilir mi?

B.O: Ondan çok, küreselleşmenin getirdiği İngilizce merakının rolü var. Mülkiye direndi ve direniyor. Dekan Celal Göle bugüne kadar çok güzel direndi. Bundan sonra

da direneceğiz Mülkiye’de İngilizce eğitiminin başlamasına. İngilizce eğitim demek, İngilizce düşünmek demektir. Oysa biz Türkçe ve Türkiyeli gibi düşünmek istiyoruz. Ayrıca, Türkçe’nin gelişmesi için bu lazım, bilimsel Türkçe’nin gelişmesi için bu lazım.

Belki hepsinden önemlisi, üniversite bilgi aktaran bir kurum olmaktan çok, aktardığı bilgiyi tartışmayı sağlayan bir kurumdur. Çocuklar, Türkçe tartışmayı zor buluyorlar, 12 Eylül’ün getirdiği ölü toprağı Mülkiye üzerinden yeni yeni kalkıyor. Ben Mülkiye’ye geldim 90 sonunda, hiç unutmuyorum, sarışın bir kız çocuğu geldi odama. “Hoş geldiniz hocam, ben size hoş geldiniz demeye geldim” dedi. “Bir sürü arkadaşım da gelecekti ama onlar korktular” dedi. “Neden evladım” dedim? “Fişlenmekten korktular hocam” dedi. Böyle bir ölü toprağı Mülkiye’nin üzerinden yeni yeni kalkıyor daha. Çocuklar zor tartışıyorlar. Bir de İngilizce mi tartışınlar? Zaten bu İngilizce tedrisat yapılan okullarda, üniversitelerde hoca tarzanca anlatıyor, talebeler tarzanca cevap veriyor, ondan sonra da imtihanda tarzanca kağıt yazıyorlar. Danıştay’ın bize bilirkişi olarak gönderdiği kağıtlarda görüyoruz.

C.D: Hocam bir ana tema saptamıştık çıkarken. Mülkiye’nin hem devletin kendisi gibi davranması hem de devlete muhalif bir şeyin burada filizlenmesi gibi. Ona dair sizin görüşünüzü almak istiyorum.

B.O: İşte biraz önce de ona bir hafifçe temas ettik. Bizim devletten anladığımız, vatandaşı ezen o cani mekanizma değildir. Vatandaşlar arasındaki farklı düşüncelerde tarafsız davranıp herkesin fikrini söyleyebildiği ve kaba kuvveti engelleyen devlettir. Bu anlamda tabii ki hepimiz devletimizi severiz. Fakat bunun böyle olmaktan çıktığı anda devleti biz babamız gibi değil, annemizin kocası gibi görürüz, bilmem açıkça anlatabildim mi. Bizim Mülkiye’de vermeye çalıştığımız, tekrar söylüyorum, kamu çıkarı kavramını bireysel çıkardan önde tutmak biçiminde memuriyet yapmaktır.

C.D: Bugün eğitim...

B.O: Sınıfta bilgileri aktardıktan sonra, ben kendi fikirlerimi söylerim, benim ders vermem o şekilde olur. Bunlar benim fikirlerimdir.

Sene başında ve her zaman şunu söylerim: Soru, karşı iddia, itiraz, bunları her an, el kaldırarak yapabilirsiniz, sadece ben, şöyle bir izin isteyebilirim sizden, “bu sorunun cevabı, on dakika sonra anlatacağım ara başlıktan sonra sorulursa daha iyi olur” derim, bütün söyleyeceğim bundan ibarettir. Her soruyu, her iddiayı, her karşı fikri ileri sürebilirsiniz. Ayrıca, sürmelisiniz.

Elli dakikalık derste, en az üç kere sorarım şu soruyu: “Söyleyeceğiniz bir şey var mı? Yapacağınız bir itiraz var mı?” Biz dersleri böyle yaparız. Çocuklar bundan sanırım çok etkilenir. Çocuklar büyüdüklerinde monist, tek yönlü, üniforma giydirilmiş bir toplumun bireyleri olarak değil, çoğulcu, ifade özgürlüğüne hiçbir biçimde müdahale etmeyen bir toplumun bireyleri olarak yetismeye başlarlar. Biz buna çok önem veririz. Tabii, sınıfta disiplini bozmadan, sadece el kaldırarak soru sorulur. Burası sınıf; kahvehane değil.

C.D: Hocam son olarak, Mülkiye, Türkiye’ye ne katmıştır, size ne katmıştır?

B.O: Bana çok şey kattı. Dediğim gibi yonttu beni. Ha, yontulmuş halim ne kadar yontulmuştur, o apayrı bir sorudur. Fakat ben kütük geldim. En azından lata çıktım. Bu, Mülkiye’de biraz burnumu sürterek, biraz okuyarak, biraz öğrenerek, biraz açkötüruma giderek, biraz o zaman Gazanfer Disko vardı bizim sınıf arkadaşarımdan,

Orhan Sağcı, soyadı Sağcı'ydı, kendisi değildi, Orhan Sağcı m¼zik ęalardı, ilk diskolarından biridir Ankara'nın, oralara giderek kitapta olmayan Şeyleri ęrendik. Kitapta olan Şeyleri de hocalarımızdan ęrendik. Oturup kalkmasını, ęatal bıçakla yemek yemesini de kantinde ęrendik. Kantin de apayrı bir k¼lt¼rd¼r. Kantine gelmemiŐ olan Siyasallı olarak mezun olur, kantine gelen giden ise M¼lkiyeli olarak mezun olur.

C.D: T¼rkiye'ye ne katkısı vardı?

B.O: T¼rkiye'ye, d¼r¼st ve kamu ęıkarını her Şeyin, ¼zellikle bireysel ęıkarın ¼st¼nde tutan memur yetiŐtirerek, iki Şey yani, bir, bilgili memur, teknokrat, iki, d¼r¼st memur yetiŐtirme konusunda T¼rkiye'ye b¼y¼k katkıda bulunmuŐtur M¼lkiye. Onun için cumhurbaşkanlarımızdan bir tanesi, "Etrafımda bir tek M¼lkiyeli g¼rmek istemiyorum" diyerek, çok sistematik bir M¼lkiye d¼Őmanlıęı yapmıŐtır. Bunu o zamanlar, y¼ksek b¼rokrasinin en tepesinde olan arkadaşlarımızdan bir tanesinden de dinleyebilirsiniz, Hasan Celal G¼zel'den dinleyebilirsiniz.

¼nk¼ M¼lkiye zihniyeti, hukuk ¼zerine oturuyor ve kamu ęıkarı ¼zerine oturuyor. Hukuka uygun olmayan Şeyleri yaptırmıyor b¼rokrat. "Efendim mesul olurum, ben buna imzamı atmam. Alırsınız g¼revden, o zaman da Danıştay'a dava aarım" diyor. Yani sadık memur, ama aynı zamanda da hukuk ve kamusal ęıkar kavramlarıyla, kavramlarını emmiŐ, v¼cuduna yedirmiŐ bir memur. İŞte ¼zal, bunu istemedi. O, prenslerle, mevcut pozitif hukukun ne dediğine aldırmadan, "by-pass"lar yaparak, kestirmeden devleti y¼netmek istedi, M¼lkiye zihniyeti buna karşı ıktı. Tutucu diye, evet bir miktar tutucu, ama hukuk tutucudur. Hukuku deęiŐtirirsin, M¼lkiyeli onu uygular. M¼lkiyeli b¼rokratın onu uygular. Ama hukuku deęiŐtirmeden "by-pass" yapmaya M¼lkiyeli b¼rokratı ikna edemezsin. Prensler zaten ikna olmuş olarak gelmiŐtir. Dolayısıyla, devletin tutarlılığını ve hukukiliğini, ve dolayısıyla meŐruiyetini korumakta yardımcı olmuştur M¼lkiyeliler. İlk ¼nce, hiç memurun olmadığı d¼nemde devleti y¼r¼tm¼Őlerdir, ondan sonra bol miktarda memurun ortaya çıktığı, 1970'lerden, 80'lerden sonra da, devletin hukukiliğini sağlamakta yardımcı olmuŐlardır. Daha ne olsun katkı olarak?

C.D: Var mı eklemek istediğiniz son bir Şey?

S.K: Hocam 71 baskınıyla ilgili,

B.O: Efendim, bu 71'deki yurt baskını. O sırada Elmadağ'a gidiyoruz. Şimdi Mamak ¼zerinden olan o k¼pr¼ yol yoktu tabii ki, o daha yeni, 4-5 yıl oldu aıralı. O zamanlar Cebeci'den, Dikimevi yokuŐunu çıkarak ve sağa, k¼pr¼ye doğru, NATO yolundan geçilerek gidilirdi. M¼lkiye'nin ¼n¼nden geçiyoruz, kıyamet, g¼r¼lt¼, patırtı. Hemen indik tabii. Dekan o zamanlar Cahit Talas. M¼lkiye yurdunu polis basmıŐ. Ve nasıl b¼yle su bir kaptayavaŐ yavaş y¼kselirse, ateş 6 katlı yurdun 1.,2.,3.,4. katına doğru b¼yle çıkıyor. Biz olaylar bittikten sonra girebildik içeriye. Ve olaylar bittikten 3-4 saat sonra dahi, g¼z yaşartıcı gaz, bizim içeri girmemizi engelledi. Őakır Őakır g¼zlerimiz aktı. Orada polis çok k¼t¼ davrandı dekana. Polislerin k¼t¼ davranması bizi aynı Şekilde hiçbir Şey yapamamaktan dolayı periŐan etti. Ondan sonra girdik, bir harabeydi yurt.

Olay ŐuymuŐ: bir grup, kaçarak yurdayıŐınmıŐ. Onun ¼zerine polisler yurdayıŐ, onları almak ¼zere basmıŐlar. Talebeler de "arkadaŐlarımızı vermeyiz" deyip, 1. kata, 2. kata, 3. kata, merdivenlerin ¼n¼ne b¼t¼n nerde yatak, somya, dolap, vesaire ne

varsa yılmışlar. Polis bunları saatlerce uğraşarak temizledi. Göz yaşartıcı bomba atarak yaptı. O sırada biz, akşamı bulmuştu saat, nereye götürüldüler araştırdık. Asayiş'e götürülmüşler. Fakat orada yer olmadığı için bir spor salonuna, 19 Mayıs Stadının içindeki bir kapalı spor salonuna götürülmüşler. Oraya gittik, çocukların hemen gözleri, yüzleri aydınlandı bizi görünce. 5-6 hoca gittik. Dedik: "Ne istiyorsunuz?" Dediler: "Ekmek, sigara ve aspirin". Hiç unutmuyorum, üç şey istediler. Gittik hemen Ulus'a. O sırada Ulus'ta, posta caddesinde bir fırın vardı, meyhanenin koltuk meyhanesinin yanında. Gittik o fırından sıcak sıcak ekmekler aldık, hatta onu hiç unutmuyorum, Nil diye bir arkadaşımız vardı, onun bir tavşan kürkü vardı. Kız o tavşan kürkünü çıkardı, 4 yerden tuttuk, onun içine doldurduk sıcak ekmekleri. Bir açık eczane bulduk, aspirin aldık. Sigara aldık, götürdük çocuklara. Hepsinin her tarafı mosmordu. Çok fena dayak yemişler. 71 baskını da budur.